

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Park – leksem i pojęcie

Author: Krystyna Kleszczowa

Citation style: Kleszczowa Krystyna (2018). Park – leksem i pojęcie. "Śląskie Studia Polonistyczne" (2018, Nr 1, s. 11-19). DOI: 10.31261/SSP.2018.11.01

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

W tytule mojego artykułu znajduje się zapowiedź, że w rozważaniach mowa będzie o leksemie *park*. Jednak już nawet pobieżna znajomość języków innych niż polski wskazuje, że wyraz ma status internacjonalizmu, że nieporozumieniem byłoby pisać o tym leksemie, biorąc pod uwagę tylko język polski. Dodać warto, że *park* tkwi w całej gamie polskich jednostek leksykalnych, takich jak *parkować*, *parking*, *parkingowy*, *parkowy*, w złożeniach *akwapark*, *parkomat*, w zestawieniach *park etnograficzny*, *park krajobrazowy*, *park narodowy*, a nawet w metaforycznym: *park sztywnych*; w rodzinie tego wyrazu mieści się też francuska pożyczka *parkiet* (← *parquet*) i derywaty *parkietowy*, *parkieciarz*. O korzeniach leksemu *park* i jego coraz większej popularności będę pisała w pierwszej części artykułu (1.). Drugi fragment (2.) będzie miał inny charakter. Kształtowanie się dzisiejszego znaczenia wyrazu *park* wpisuje się w szerszą problematykę zmian semantycznych, te z reguły znajdują potwierdzenie w ewolucji innych jednostek leksykalnych, i to w różnych językach. Można zatem mówić o ogólnym pojęciu *PARK*, którego istotę ilustrują różne wyrazy, również *park*. Jak widać, tytułowe ograniczenie do jednego wyrazu jest pozorne, problem rozpatrywany będzie na szerszym tle – porównawczym i semajologicznym.

1.

Wspominałam wcześniej, że *park* to nie tylko wyraz polski, znajdziemy go w różnych językach europejskich, zatem *park* w angielskim, *parc* we francuskim, *Park* w niemieckim, we włoskim *parco*, w hiszpańskim *parque*, w rosyjskim, bułgarskim i serbskim *napk*, w słoweńskim *park*, w litewskim *parkas* itd. Źródeł takiej zbieżności możemy szukać we wcześniejszej wspólnocie, wszak mamy tu do czynienia z językami indoeuropejskimi, każdy z tych języków mógł przechować znak języka matki. Druga przyczyna wpisuje się w średniowieczne realia. Wiemy, że wykształcony w II wieku przed naszą erą język mieszkańców środkowej Italii, Lacjum, stał się oficjalnym językiem Cesarstwa Rzymskiego, skutkowało to latinizacją całego imperium i nawet po upadku Cesarstwa Rzymskiego łacina była językiem obowiązującym w urzędzie, Kościele, oświacie, sądownictwie, a i dzisiaj powstają na bazie łaciny nowe terminy

w nauce. Wyraz *park* mógł więc w różnych językach Europy mieć źródło w łacinie.

1.1. W *Elektronicznym słowniku łaciny średniowiecznej*, opracowywanym przez łacynistów Instytutu Języka Polskiego w Krakowie, jest wprowadzone słowo *parcus*, ale jego znaczenie nie ma nic wspólnego z *parkiem*, o którym mowa w artykule. *Parcus* to ‘oszczędny, skąpy’; ‘wstrzemięźliwy, umiarkowany’. Bliższe pojęciu *PARK* jest łacińskie *parcanus* ‘plot, ogrodzenie, zwłaszcza z kołków i desek, budowane przed murem’. A jednak na łacińskie źródło wskazuje francuska lingwistka Jacqueline Picoche (PICOCHÉ, 1994). Słowo *parc* wywodzi z łac. *parricus*, odnotowanego w VIII wieku, co było derywatem od przedłacińskiego **parra* ‘tyczka, żerdź’. W takiej sytuacji warto zadać pytanie, skąd się wziął rdzeń wyrazu *park* w języku łacińskim.

1.2. Wiadomo, że łacina wywarła olbrzymi wpływ na wszystkie języki wernakularne, ale również te języki odcisnęły swój ślad na łacinie¹. Niewykluczone zatem, że właśnie w okresie Cesarstwa Rzymskiego łacina przejęła słowo z jakiegoś innego języka, niekoniecznie indoeuropejskiego.

Trójspółgłoskowość wyrazu *PaRK* oraz forma (*qatl*), charakterystyczne dla semickiego *nomen*, rodzą podejrzenie o jego pochodzeniu semickim. I rzeczywiście, w języku nabatejskim rdzeń *PRQ* (wariantywnie *FRQ*) wiąże sensy: ‘wypuszczenie, wyzwolenie, wykupienie, uwolnienie’. W języku akadyjskim rdzeń ten łączy się z ‘izolacją’. Znaczenia rdzenia wytworzyły w językach żydowsko-aramejskim, syryjskim, palestyńsko-aramejskim, samarytańskim, mandejskim i etiopskim *nomen furqàn*, oznaczający ‘zbawienie, wyzwolenie’. W języku arabskim *furqàn* oznacza ‘rozdzielenie, podział, zakrycie’, natomiast podstawowe znaczenie rdzenia فرق *FRQ* to: ‘dzielić, oddzielić’, pochodzące zaś od niego następujące dwie formacje rzeczownikowe to *farq* ‘oddzielenie, podział’ i *firq* ‘część, dział; grupa, stado, zespół’. Znaczenia te pojawiają się także w hebrajszczyźnie biblijnej, chodzi o rdzeń פָּרַק *PRQ* ‘odrywać, odciągać od, uratować’².

Niewykluczone zatem, że Rzymianie zapożyczyli wyraz z jakiegoś języka semickiego, najprawdopodobniej z arabskiego, a zmienioną postać leksemu najwcześniej odnotowała francuszczy-

1 Choć w małym stopniu, język polski także odcisnął ślad na łacinie średniowiecznej w Polsce (WEYSENHOFF-BROŻKOWA, 1991).

2 W tym miejscu pragnę gorąco podziękować koleżankom Kamilli Terminińskiej i Beacie Abdallah-Krzepkowskiej z UŚ oraz Piotrowi Sobotce z UMK w Toruniu za cenne uwagi i sugestie. Mam nadzieję, że postawiony problem będzie dla nich inspiracją do dalszych badań.

zna. Mam świadomość, że zaproponowana tu hipoteza, jakoby wyraz *park* miał źródło w języku arabskim, jest bardzo odważna. Argumentem przemawiającym za tą hipotezą są realia średniowiecza, mianowicie bogactwo kultury arabskiej, przez blisko 800 lat dominującej na Półwyspie Iberyjskim, a czerpiącej źródła z cywilizacji greckiej, bizantyjskiej, perskiej, indyjskiej i twórczo je przetwarzającej do własnych warunków³.

2.

Rozpatrując źródła wyrazu *park*, zwracałam uwagę na stronę formalną leksemu, choć oczywiste jest, że leksem to forma wraz ze znaczeniem. Robiłam to celowo, mimo iż już wstępne analizy pokazywały, że znaczenia różnojęzycznych leksemów nie są jednakowe, choć zamykają się w wyraźnej przestrzeni znaczeniowej. Tak więc chodzi o różnorodne obszary – leśne, gospodarcze, wojskowe, czasami ogrodzone, niektóre ze znaczeń odsyłały też do samego ogrodzenia. W jakim kierunku postępował rozwój znaczenia? Zgromadzony materiał pokazuje, że było to następujące ukierunkowanie:

‘ogrodzenie’ → ‘przestrzeń ogrodzona (zamknięta)’ →
‘przestrzeń wydzielona, niekoniecznie ogrodzona’.

2.1. Przykładem mogą być dzieje angielskiego leksemu *park*. Najstarszy jego sens w staroangielskim i staro-wysoko-niemieckim to ‘plot okalający daną przestrzeń/teren’, dopiero później wyraz odnosił się do samej zamkniętej przestrzeni – w XIII wieku występuje jako termin prawny w odniesieniu do wyznaczonego terenu (pola, lasu, drogi), należącego na przykład do króla; teren taki ma jakieś przeznaczenie, na przykład do polowania, do hodowania zwierząt. Z czasem, już w XIX wieku, wyraz, w formie *park*, nazywa duży wyznaczony teren ziemi, pastwisk, lasu, przyłączony do domu, posiadłości lub otaczający dom, posiadłość, służący do

3 Oto fragment artykułu Kamili Lucyny Boguszewskiej pt. *Ogrody islamu na przykładzie założen ogrodowych Andaluzji*: „Ogrody islamu charakteryzują się dużą prostotą planu i symetrią. Najczęściej oparte były na rzucie prostokąta lub kwadratu, często także wydzielone murem z otaczającej przestrzeni. Najczęściej założenia ogrodowe bardzo silnie powiązane były z bryłą budynku, któremu towarzyszyły. Czasem stanowiły uzupełnienie, pełniąc rolę zielonych dziedzińców – perskie ogrody – *bustan*, które później przekształciły się w zielone *patia*, ozdabiane barwnymi *azulejos*, z kwitnącą roślinnością ustawianą w donicach. Do dzisiaj bowiem tradycja przyozdabiania wewnętrznych dziedzińców ma miejsce w Kadyksie czy Sewilli, gdzie rokrocznie organizowane są konkursy na najciekawiej zaaranżowane zielone wnętrza. Innym razem tereny ogrodów Islamu uzupełniały całe założenie pałacowe o rozległe przestrzenie, czego przykładem są chociażby ogrody Alkazaru w Sewilli czy Alhambry w Grenadzie” (BOGUSZEWSKA, 2015, s. 43; zob. też TERMIŃSKA, 2009).

rekreacji, hodowania zwierząt (jeleni, bydła, owiec), potem także coś przypominającego ten teren, jak otoczenie domu wiejskiego albo otoczenie miasta, czyli podmiejskie dzielnice, por. *Addington Park*, *Osterley Park*; *Clapham Park* (OED). Podobnie rozwijało się znaczenie leksemu *park* w języku francuskim. Sens 'ogród, sad' jest wtórny, poświadczony w roku 1220, podczas gdy znaczenie 'ogrodzenie' odnotowane jest już w 1155 (PICOCHÉ, 1994).

2.2. Taką kolej rzeczy poświadczają dzieje polskiego wyrazu *park*⁴. Najwcześniej odnotowany jest leksem *parkan/perkan* w znaczeniu 'ogrodzenie z kołków i desek, budowane często przed murem, umacniane ziemią [...]'. Już w *Słowniku staropolskim* znaleźć można około 20 użyc tego wyrazu, pierwsze – z 1444 (*Regina mandavit laborare parkany circum castrum* 1444 AGZ XI 250 – SStp). Dodać warto, że wszystkie użycia pojawiają się w kontekstach łacińskich. Po czym poznać, że to jednak wyrazy polskie? Po pierwsze, zapisywane są przez *k*, a nie *c*, jak łaciński *parcanus*, a po drugie, wyraz wiązał polskie końcówki. Innym argumentem jest fakt, że już w staropolszczyźnie odnotowane jest wyrażenie *ściany parkanie*, zatem istniał przymiotnik *parkani*, powstały na bazie leksemu *parkan*.

Leksem *park* pojawia się dopiero w *Słowniku Lindego*; pisze Linde, że to pożyczka francuska o znaczeniu wojskowym: *park artyleryczny, tabor, obóz artyleryczny, czy pod fortecę, czy w polu postawiony* (Jak. Art. Z, 320 – SL). Hasło *park* pojawia się potem w tzw. *Słowniku wileńskim* z opisem „wyraz obcy, na którego miejscu kładli Polacy starzy Sadź; od. Zwierzyniec, Ogród”. Na drugim miejscu podaje autor hasła znaczenie wojskowe: 'tabor, obóz, pewien oddział artylerji, czy pod fortecę, czy w polu postawiony' (SWil).

Szerszy opis *parku* jako 'ogrodu' pojawia się dopiero w tzw. *Słowniku warszawskim* (SW). Autor hasła wyszczególnia dwa znaczenia. Pierwsze to 'wielki ogród ozdobny, urządzony na kształt lasu', potem wyszczególnione są: „P. francuski (= z drzewami strzeżonemi), P. angielski (= naśladowący przyrodę). P. Łazienkowski, Ujazdowski, Praski w Warszawie”. Znaczenie drugie ma kwalifikator wojskowy, opis wyszczególnia trzy podtypy: „a) działa z przedkarami i z wozami amunicyjnemi jednej lub kilku kompanji razem połączonych; taborzy z ładunkami broni ręcznej lub nabojami i pociskami dział; P. lotny, ruchomy, miejscowy. b) P. aeronautyczny =

4 Na marginesie wspomnieć trzeba, że u progu polszczyzny odnotowany jest homonimiczny wyraz *park*, co więcej – ta jednostka wraz ze swoimi derywatami (*parkot*, *parkacz*, *parkać się*) trwa aż do XIX wieku. Znaczenie podparte jest etymologią. Jest to wyraz pochodzący od czasownika **prčēti* 'śmierdzić', a znaczący 'kozi smród'. Ciekawostką może być fakt, że rdzeń ten tkwi w nazwiskach *Parkosz*, *Parkoszowicz*, w nazwach miejscowych *Parkoszowice*, *Parczewo*, *Parczów* itd. (BAŃKOWSKI, 2000).

oddział aeronautów wojskowych z balonami i potrzebnymi przyrządami.
c) P. telegraficzny = oddział telegrafistów wojskowych, zaopatrzonych w potrzebne materiały do zakładania linii telegraficznych do użytku wojska”. Jak widać, *park* w terminologii wojskowej znacznie różni się od *parku* w sensie ‘ogród’.

2.3. Przebieg zmian znaczeniowych ‘ogrodzenie → teren ogrodzony → teren’ ma uzasadnienie w innych jednostkach leksykalnych, przytoczyć tu można wyrazy *gród*, *ogród*, *kraj*.

Znany w całej słowiańszczyźnie wyraz *gród*, oczywiście w różnych postaciach (cz. *hrad*, r. *zopod*, scs. *зродъ* itd.) ukuty jest na prasłowiańskim **gordъ* ‘ogrodzenie’, co do dziś ma potwierdzenie w lit. *gardas* ‘ogrodzenie’, alb. *gardh* ‘plot’, gr. *khórtos* ‘ogrodzenie’. Według Witolda MAŃCZAKA (2017), u źródeł stał pie. **hordho-* ‘ogrodzenie, zagroda’. Podobnie przebiegał rozwój innych jednostek leksykalnych ukutych na bazie pie. **gher-dh-* ‘ogradzać’. Angielskie *garden* to pożyczka ze starofrancuskiego *jardin*, a to z łac. *gardinus* (inne formy: *hortus*, *orthus*, *ortus*) – jedno ze znaczeń to ‘ogrodzenie’. Dodać tu można włoskie *giardino*, hiszpańskie *jardin* (pożyczka z francuskiego). Jak widzimy, wyrazem ogólnoeuropejskim jest nie tylko *park*, lecz także *ogród*.

Podobnie rozwijał się w polszczyźnie leksem *ogród*. Przedrostek *o-* pochodzi z wcześniejszej postaci *ob-*, zatem *ogród* to ‘coś, co było dookoła ogrodzone’ ← psł. **obgordъ* albo i samo ‘ogrodzenie’.

Nieco innym przykładem przesunięcia znaczeniowego od obrzeża do zakreślonego obszaru jest wyraz *kraj*. Dziś wyraz znaczy przede wszystkim ‘zamieszkane terytorium stanowiące całość polityczną i gospodarczą; państwo, ojczyzna’, na dalszym miejscu, z kwalifikatorem *przestarzały*, pojawia się sens ‘kraniec, krawędź, koniec; skraj’, por. *Kraj sukni*; *Iść na kraj wsi*. Tymczasem w przeszłości to drugie, odchodzące w niepamięć znaczenie, ma bardzo bogatą dokumentację, por.:

Po krajoch tego stoła niechaj będzie listwa w koło z korunkami złotemi (BielKron 33 – SXVI);
chcąc dać dziecięciu wypić dla zdrowia co gorzkiego/ kraj tego kubka z którego pieszczone dziecię pić ma/ mażą pospolicie miodem (GórnDworz Ee7v – SXVI).

Do klasy leksemów kształtujących swe sensory od ‘granicy’ do ‘zakreślonego przez nią obszaru’ można by też włączyć formacje *Pomorze*, *Powisłe*, *porzeczce*, *pobrzeże*, *pojezierze*. Tkwi w nich przedrostek *po-* o znaczeniu ‘miejsce włączone w granice’ – mamy zatem wyznaczenie granicy, która „wchłania” zakreślone przez nią tereny (KLESZCZOWA, 2012).

Jak widzimy, przebieg zmiany znaczenia *parku* – od ‘ogrodzenie’ do ‘ogrodzony teren’ – nie jest czymś wyjątkowym, potwierdzają ten typ zmiany znaczeniowe innych leksemów.

3.

Jak wynika z zaprezentowanych rozważań, historia polskiego leksemu *park* nie jest długa, a przecież to leksem o dużej frekwencji, a także – o wielu znaczeniach. Rzecz ciekawa, w powszechnym użyciu jest teraz ostatnie znaczenie łańcucha przekształceń semantycznych – ‘jakiś uporządkowany zadrzewiony teren, niekoniecznie ogrodzony’. I tak, w *Wielkim słowniku języka polskiego* (WSJP) wyodrębnione są cztery znaczenia. Na pierwszym miejscu stoi znaczenie, które pojawiło się najpóźniej: ‘teren porośnięty drzewami i trawą, z wytyczonymi ścieżkami i alejkami, na których postawiono ławki, usytuowany w mieście i pełniący funkcje rekreacyjne’, czasami jest to składnik nazw własnych, na przykład *Park Krakowski*, *Park (im.) Decjusza*, *Jordana*. Drugie znaczenie odsyła do pierwowzoru parku miejskiego – ‘rozległy, porośnięty trawą i drzewami teren wokół pałacu lub zamku, często ogrodzony, będący czyjąś własnością, urządzony według projektu’, mówi się zatem o *parku dworskim*, *pałacowym*, ale też *królewskim*, *książęcym*, czasami o konkretnych: *Parku Czartoryskich*, *Parku Lubomirskich*, *Parku Radziwiłłów*. Na trzecim miejscu stoi szerokie znaczenie ‘obszar celowo wydzielony i przeznaczony do spełniania określonych funkcji’, tu mieszczą się zestawienia: *park etnograficzny*, *jurajski*, *rekreacyjno-sportowy*, *sportowy*, *rozrywki*, *zabaw*; *miniatur*, *rzeźb*, *park kultury i wypoczynku* itd. Dwa dalsze znaczenia wyodrębnione przez autora hasła w WSJP odbiegają od charakteru wskazanych wcześniej znaczeń, bliższe są temu, który odnotował Linde. Mamy zatem ‘zespół maszyn, głównie sprzętu transportowego, które są w posiadaniu przedsiębiorstwa, instytucji, armii lub kraju’ oraz ‘wyznaczone miejsce, zwykle na wolnym powietrzu, w którym zgrupowano maszyny, głównie sprzęt transportowy należący do przedsiębiorstwa, instytucji, armii lub kraju’.

Jak widać, pierwotne znaczenie uległo rozszczepieniu, nastąpiło też przeszerogowanie rodziny znaczeń. Pokazane połączenia to z reguły pożyczki bądź kalki z języka angielskiego, znajdziemy je także w innych językach europejskich, por.:

- ang. **national park**, ros. *народный парк*, serb. *национални парк*, czes. *národní park*, wł. *parco nazionale*, niem. *Nationalpark*, fr. *parc national*, lit. *nacionalinis parkas*;
- ang. **Jurassic Park**, ros. *парк юрского периода*, serb. *Јурасиц парк*, czes. *Jurský park*, niem. *Jurassic Park*, fr. *Jurassic park*, lit. *Juros periodo parkas*;
- ang. **ethnographic park**, ros. *этнографический парк*, serb. *етнографски парк*, czes. *etnografický park*, wł. *parco etnografico*,

niem. *ethnographische Park*, fr. *parc ethnographique*, lit. *etnografinis parkas*.

Dokładne ustalenie drogi zapożyczonej jednostki leksykalnej nie jest proste, wymaga nie tylko analizy lingwistycznej, lecz także kulturoznawczej. Pisząc, że są to pożyczki bądź kalki z języka angielskiego (amerykańskiego?), nie przesadzam, że źródłem bezpośrednim nie jest inny język.

Zakończenie

We wrześniu 2008 roku uczestniczyłam w III Kongresie Mediawistów Polskich pt. *Polska i Europa w średniowieczu – przemiany strukturalne*. Spotkanie odbyło się w Łodzi. Wygłosiłam wtedy referat zatytułowany *Echa wierzeń przedchrześcijańskich w słownictwie staropolskim* (KLESZCZOWA, 2009). Mój tekst zdziwił słuchaczy nieparających się językoznawstwem, zwłaszcza archeologów. W ich mniemaniu językowe świadectwa dają mocne podstawy do wnioskowania o przeszłości. To błędne mniemanie. Mam nadzieję, że mój artykuł o leksemie *park* wystarczająco pokazał, że w językoznawstwie jest bardzo dużo znaków zapytania, a doświadczenie historyka języka uczy mnie, że stuprocentowa pewność jest nieosiągalna (KLESZCZOWA, 2006).

Bibliografia

- BAŃKOWSKI Andrzej, 2000: *Etymologiczny słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- BOGUSZEWSKA Kamila Lucyna, 2015: *Ogrody islamu na przykładzie założeń ogrodowych Andaluzji*. „Tekna Komisji Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajobrazowych” 2005, [nr] 2. http://www.pan-olublin.pl/wydawnictwa/TArch11_2/5_Boguszewska2.pdf [dostęp: 11.04.2018].
- KARŁOWICZ Jan, KRYŃSKI Adam, NIEDŹWIEDZKI Władysław, red., 1900–1927: *Słownik języka polskiego 1900–1927*. T. 1–8. Warszawa: [nakładem prenumeratorów] (skrót: SW).
- KLESZCZOWA Krystyna, 2006: *Istoričeskoje jazykoznanije v svetlje sovremennoj istoriografii*. „Issledovanija po Slavianskim Jazykam”, vol. 11.
- KLESZCZOWA Krystyna, 2009: *Echa wierzeń przedchrześcijańskich w słownictwie staropolskim*. W: *Średniowieczna wizja świata. Jedność czy różnorodność (idee i teksty)*. Red. Teresa WOLIŃSKA, Mirosław J. LESZKA. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- KLESZCZOWA Krystyna, 2012: *Wyrażenia przyimkowe w polskiej derywacji*. V: *Tvorba reči i njeni resursi u slovenskim ezicima*. Urednici Božo ĆORIĆ, Rajna DRAGIČEVIĆ. Beograd.

- LINDE Samuel Bogumił, 1854–1860: *Słownik języka polskiego*. Wyd. 2. Oprac. August BIEŁOWSKI. T. 1–6. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich (wyd. 1. – Warszawa 1807–1814) (skrót: SL).
- MAŃCZAK Witold, 2017: *Polski słownik etymologiczny*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. Wydział I Filologiczny.
- MAYENOWA Maria Renata, red., 1966–2012: *Słownik polszczyzny XVI wieku*. T. 1–36. Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich (skrót: SXVI).
- The Oxford English Dictionary*. www.oed.com (skrót: OED).
- PICOCHÉ Jacqueline, 1994: *Dictionnaire étymologique du français*. Paris: le Robert.
- Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce [Lexicon Mediae et Infimae Latinitatis Polonorum]*. <http://scriptores.pl/lexicon>
- TERMIŃSKA Kamilla, 2009: *The Values of Islam and Europe in the Essays of Polish Student of English and Arabic*. In: *On Language Structure Acquisition and Teaching. Studies in Honour of Janusz Arabski on the Occasion of his 70th Brithday*. Ed. Maria WYSOCKA, ass. to the ed. Bożena LESZKIEWICZ. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- URBAŃCZYK Stanisław, red., 1953–2002: *Słownik staropolski*. T. 1–11. Wrocław–Warszawa–Kraków: PAN (skrót: SStp).
- WEYSSENHOFF-BROŻKOWA Krystyna, 1991: *Wpływ polszczyzny na łacinę średniowieczną w Polsce*. Kraków: PAN. Instytut Języka Polskiego.
- ZDANOWICZ Aleksander, wyd., 1861: *Słownik języka polskiego*. T. 1–2. Wilno: M. Orgelbrand (skrót: SWil).
- ŻMIGRODZKI Piotr, red.: *Wielki słownik języka polskiego*. <http://www.wsjp.pl/> (skrót: WSJP).

Krystyna Kleszczowa

Park – a Lexeme and a Concept

Summary: The lexeme *park* should be characterized as an international word. While examining its form and semantics, it is necessary to make references to other languages, primarily to Indo-European ones. A Latin source is pointed out by Jaqueline Picoche – the word *parc* is derived from Lat. *parricus*, registered in the 8th century, which was a derivative of the pre-Latin **parra* ‘pole, rod’. In this case it is worth asking the following question: what is the source of the root of the word *park* in the Indo-European Latin language? The form of the word makes us suspect that it is a borrowing from a Semitic language, most likely Arabic. In the Arabic language قرف FRQ carries the meaning ‘to separate, to set apart’, and further nominal formations which are derived from it include farq – ‘separation, division’ and firq ‘part, division; group, herd, set’.

The development of the present meaning of the word *park* represents a broader array of issues associated with the semantic shift. The observation of the lexical material, not only of Polish material, demonstrates the following direction: ‘enclosure → ‘an

enclosed (closed) area' → 'an area which is not necessarily enclosed'. Such a regularity is observed also in the Old French *jardin*, in the English *garden*, in the Slavic words *gród* (Ch. *hrad*, Russ. *город*, OCS *городъ* etc.); *ogród* (*ob-gród*), *kraj* ('end, limit' → 'an area within some boundaries'). Today the meaning *park* 'garden', which is a link in the semantic chain, occupies the first place; other meanings are secondary, and the original 'enclosure' has become obsolete.

Keywords: etymology, semantic shifts, international words, borrowings and linguistic calques

Krystyna Kleszczowa

Parc – le lexème et la notion

Résumé : Le lexème *parc* a le caractère d'un internationalisme – pour pouvoir analyser sa forme et sa sémantique il faut exploiter d'autres langues, surtout indoeuropéennes. Jaqueline Picoche indique sa source latine – elle dérive le mot *parc* du latin *parricus*, noté au VIIIe siècle, qui était dérivé du prélatin **parra* 'perche, jalon'. Il vaut poser donc la question sur l'origine de la racine du mot *parc* en latin, une langue indoeuropéenne. La forme du mot permet de supposer que c'est un emprunt d'une langue sémitique, selon toute probabilité de l'arabe. En arabe قرف FRQ signifie: 'partager, séparer' et il y a aussi les formations nominales dérivées de ce mot: farq – 'séparation, partage' et firq 'partie, section, groupe, troupe, ensemble'.

La formation de la signification actuelle du mot *parc* s'inscrit dans une problématique plus vaste des changements sémantiques. L'observation de la matière lexicale, pas seulement polonaise, montre la direction 'clôture' → 'espace clôturé (clos)' → 'espace pas forcément clôturé'. Ce principe est aussi visible en ancien français *jardin*, anglais *garden*, slaves *gród* (tchèque *hrad*, russe. *город*, slavon *городъ* etc.); *ogród* (*ob-gród*), *kraj* ('bout, limite' → 'espace entre limite'). Aujourd'hui, la signification de la fin de la chaîne sémantique *parc* 'jardin' est en premier lieu, les autres significations sont secondaires et la signification de départ 'clôture' reste oubliée.

Mots clés : étymologie, changements des significations, internationalismes, emprunts et calques linguistiques